
Wstęp

Można rzec, że w ostatnich latach środowisko staje się niemalże dziedzictwem narodowym każdego państwa zaangażowanego w proces jego ochrony. Wydaje się, że zainteresowanie problemami ekologii jest coraz większe i kwestia ochrony środowiska, w którym żyjemy jest dla większości ludzi bliska. Niestety nie wszystkie podmioty korzystające ze środowiska respektują zasady wynikające z przepisów prawnych rangi unijnej, międzynarodowej i krajowej.

Z uwagi na fakt, że człowiek znacząco ingeruje w środowisko, jak i środowisko ma przemożny wpływ na funkcjonowanie w nim człowieka, prawodawca unijny i ustawodawcy państw członkowskich dążą do racjonalnego ukształtowania relacji człowiek – środowisko. Jednak kwestii dotyczących środowiska nie można zamknąć w ramach prawnych. Badania nad stanem środowiska prowadzone są również m.in. przez przedstawicieli nauk przyrodniczych, ekonomicznych czy filozoficznych. Wyniki takich badań bywają zatrważające i dopiero one unaoczniają relację korzyści do strat, które zachodzą w środowisku, a są wynikiem postępowania na pozór niemającego znaczenia dla środowiska. Nauki filozoficzne, ale również prawne, kształtują relację człowiek – środowisko w aspekcie ograniczenia wolności i praw jednostki ze względu na ochronę środowiska, czyli nakreślają granice, gdzie wolność jednostki styka się z prawidłowym funkcjonowaniem środowiska.

Środowisko jest też przedmiotem rozważań przedstawicieli nauk zajmujących się prawami człowieka¹. Prawo do życia w czystym środowisku jest pojmowane jako prawo trzeciej generacji. Cztery generacje praw człowieka, w tym również wspomniana trzecia generacja, wiążą się z rozszerzaniem ich zakresu i zwracaniem coraz to większej uwagi na kwestie z jednej

¹ Zob. np. *T. Scovazzi*, Tutela dell'ambiente e diritti dell'uomo, Rivista Giuridica dell'Ambiente 1994, Nr 1; *A. Postiglione*, Ambiente e diritti umani, [w:] Scritti in onore di G. Galloni, Roma 2002; *C.E. Gallo*, Ambiente e posizioni soggettive della persona, [w:] *R. Ferrara, M.P. Vipiana* (red.), I "nuovi diritti" nello Stato sociale in trasformazione, t. 1: La tutela dell'ambiente tra diritto interno e diritto comunitario, Padova 2002.

strony praw (do środowiska), z drugiej odpowiedzialności (za środowisko). Obserwując ustawodawstwo poszczególnych państw członkowskich, a przede wszystkim prawodawstwo unijne, można zauważyć swego rodzaju „uniwersalizację” ochrony środowiska, tj. łączy się je z prawami dotyczącymi pokoju, kontroli zasobów naturalnych Ziemi, odnoszącymi się do życia przyszłych pokoleń w czystym środowisku. We Włoszech mówi się o tzw. *diritto alla salubrità dell'ambiente*, czyli prawie do zdrowego środowiska. W ten sposób stanowi art. 2 Konstytucji Republiki Włoskiej, który ujmuje prawo do środowiska w sposób szeroki, czyli nie tylko prawo jednostki i społeczeństwa do środowiska jako takiego, ale prawo do środowiska czystego.

Warto podkreślić, że środowisko nie zna granic międzypaństwowych, stąd istnieje potrzeba właściwego ujęcia ram legislacyjnych, tak aby z jednej strony ustawodawstwo obejmowało środowisko jako całość, a z drugiej strony – aby regulowało poszczególne zagadnienia w sposób odpowiadający warunkom środowiskowym istniejącym w danym państwie. Regulacja prawna materii środowiskowej spowodowała, że sprawy środowiskowe są przedmiotem rozważań w postępowaniach sądowych.

Trzeba też zauważyć, że ochrona środowiska realizowana za pomocą instrumentów prawnych wiąże się z wyposażeniem organów administracji w kompetencje władcze w związku z realizacją założeń ustawodawcy. Oprócz tego nie bez znaczenia pozostaje też wkład jednostek i ich organizacji w środowisko i jego ochronę. Ustawodawca włoski przyznał gminom, prowincjom i regionom kompetencje w zakresie regulacji spraw środowiskowych. Fakt ten wiąże się z zasadą subsydiarności, gdzie poszczególne organy podziału terytorialnego państwa zobowiązane są współpracować ze sobą w celu realizacji założeń nałożonych przez ustawodawcę unijnego i krajowego w dziedzinie ochrony środowiska. Zasada subsydiarności wiąże się też z faktem, że zadania w zakresie ochrony środowiska wykonywane są przez możliwie najniższy w hierarchii organ administracji, ale jednocześnie odpowiedzialni do wykonywania danych zadań i podejmowania określonych działań.

Stwierdzić należy, że nauka włoska posiada najbogatszą i najdłuższą tradycję wśród krajów Unii Europejskiej, jeśli chodzi o prowadzenie badań nad różnymi zagadnieniami prawa ochrony środowiska. Zauważyć należy, że przedstawiciele doktryny włoskiej, wcześniej niż przedstawiciele nauki innych krajów, zwrócili uwagę na problemy ochrony środowiska, byli pionierami pogłębienia tej problematyki, którą rozpatrywali w szerokim kontekście, tzn. badali ramy prawnej ochrony środowiska np. przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z przemysłu, rolnictwa itp. Efektem tak szeroko zakrojonych badań jest bardzo rozwinięte ustawodawstwo w tej mierze. We Włoszech dyscyplina ochrony środowiska jest ujednoczona. Znakomita większość przepisów regulujących tę problematykę ujęta jest w Kodek-

sie środowiskowym², czyli akcie normatywnym kompleksowo regulującym zasadniczy zakres zagadnień składających się na daną sferę życia, zagadnień, które, dzięki wieloletniej praktyce ustawodawczej, osiągnęły na tyle wysoki stopień doskonałości, że w Europie mogą stanowić wzorzec implementacji prawa wspólnotowego do porządku krajowego. Włoski Kodeks środowiskowy stanowi punkt wyjścia, swego rodzaju bazę dla stanowienia przepisów szczegółowych, choć akt ten w dużej mierze zawiera również normy o takim charakterze.

Pamiętać należy, że przepisy środowiskowe są ciągle swego rodzaju nowością, która obejmuje wiele różnych zmieniających się, jak i nowo powstających, zagadnień. W związku z tym uporządkowanie tych przepisów i umieszczenie ich w jednym akcie – Kodeksie, było przedsięwzięciem niezwykle trudnym i skomplikowanym, które mogło być w efekcie różnie oceniane w aspekcie jego skuteczności czy nawet konieczności. Ciągłe zmiany zachodzące w środowisku naturalnym, są powodem częstych zmian przepisów. Również problemy interpretacyjne i tworzenie przepisów w pośpiechu stwarza ryzyko ciągłych nowelizacji, co w przypadku Kodeksu może rodzić zarzuty dotyczące stabilności i pewności takiego aktu, który z samego założenia powinien cechować się przynajmniej dobrym stopniem techniki legislacyjnej.

Skuteczność działań ochronnych wymaga jednak spójności, a osiągnięcie takiego stanu jest najpewniejsze poprzez zgrupowanie przepisów w jednym akcie prawnym o charakterze ogólnym – Kodeksie. Taka regulacja z pewnością ułatwia stosowanie prawa i tworzenie norm szczegółowych. Środowisko należy postrzegać jako jedność składającą się z różnych elementów, których ochrona może być najskuteczniej osiągnięta poprzez regulację odpowiadającą takim właśnie cechom. Tylko spójna i zwarta regulacja daje gwarancję skutecznej ochrony środowiska stanowiącego jedność i składającego się równocześnie z elementów rozproszonych, jednakże ściśle ze sobą powiązanych.

Włoski Kodeks środowiskowy dzieli się na sześć części. Część pierwsza formułuje zasady ogólne, druga dotyczy ocen oddziaływania na środowisko, trzecia reguluje kwestie ochrony powierzchni ziemi i ochrony wód, czwarta normuje gospodarkę odpadami i zasady oraz procedurę rekultywacji, piąta odnosi się do ochrony powietrza i redukcji emisji do atmosfery, a szósta dotyczy odpowiedzialności za szkody w środowisku.

Opracowanie zawiera tłumaczenie przepisów w niezbędnym zakresie, tj. takim, który umożliwia zrozumienie przesłania prawodawcy włoskiego (nie jest to tłumaczenie przysięgłe). Książka zawiera też krótką analizę

² Decreto Legislativo (dekret legislacyjny) z 3.4.2006 r., Nr 152, Norme in materia ambientale (G.U. z 14.4.2006 r., Nr 88, uzupełnienie pod Nr 96), dalej jako: włoski Kodeks środowiskowy albo Kodeks; jako że ustawodawca włoski używa formy „dekret legislacyjny”, często akt ten nazywany jest w niniejszym opracowaniu dekretem.

przepisów Kodeksu. Dodatkowo, w miarę możliwości, zawarto w niej odsyłania do literatury dotyczącej konkretnego problemu regulowanego przez omawiany akt normatywny.

Książka będzie pomocna studentom studiów prawniczych i administracyjnych oraz innych kierunków związanych z ochroną środowiska. W szczególności pozycja ta będzie użyteczna w procesie pisania prac dyplomowych. Opracowanie będzie również bardzo cenną pozycją dla przedstawicieli nauki chcących zawrzeć w swoich pracach elementy prawnoporównawcze, którzy nie znają języka włoskiego bądź nie studiowali prawa włoskiego. Wreszcie książka może być użyteczna dla pracowników naukowych prowadzących współpracę z ośrodkami włoskimi (współpraca w dziedzinie ochrony środowiska między ośrodkami polskimi a włoskimi staje się coraz bardziej intensywna). Korzystać z niej mogą również praktycy zajmujący się sprawami z zakresu prawa ochrony środowiska, jeżeli są zainteresowani sposobem regulacji włoskiej w tej materii, zwłaszcza w zakresie przyjętych metod harmonizacji z prawem Unii Europejskiej.

Prawie wszystkie wydziały prawa w Polsce wysyłają corocznie wielu swoich studentów na studia na uniwersytetach włoskich. Wielu studentów po powrocie chce pisać pracę magisterską z powołaniem się na prawo włoskie. Brakuje im często materiałów, jeśli takie posiadają, to bardzo często są one wybiórcze. Powstają problemy z tłumaczeniem, rozumieniem przepisów. Opracowanie to może być dla polskich pracowników naukowych swego rodzaju podstawą dla zrozumienia rozwiązań istniejących we włoskim porządku prawnym w materii ochrony środowiska. Z kolei praktycy prawa, w sytuacji obsługi podmiotów zagranicznych będą mieć wyobrażenie o sposobach regulacji szeroko pojętego prawa ochrony środowiska we Włoszech.

Włoski Kodeks środowiskowy jest uznawany powszechnie za przykład udanej kodyfikacji prawa ochrony środowiska. Jednocześnie na rynku nie ma kompleksowych opracowań tego aktu w języku polskim. Proponowane przez autorów opracowanie włoskich przepisów prawa ochrony środowiska może zainteresować prawników-praktyków borykających się na co dzień z zagadnieniami związanymi z implementacją prawa Unii Europejskiej. We włoskim Kodeksie środowiskowym można odszukać bowiem wiele instytucji prawnych opartych na dyrektywach wiążących tak samo polskiego, jak i włoskiego ustawodawcę. Przykłady te stanowiąc mogą doskonały materiał porównawczy.

Z uwagi na obszerność załączników autorzy odsyłają do strony internetowej, na której można znaleźć treść włoskich aktów normatywnych: <http://www.normattiva.it/static/index.html>.

Autorką części I–V jest dr *Karolina Szuma*, natomiast część VI opracował prof. *Bartosz Rakoczy*.

W tym miejscu należą się serdeczne podziękowania Pani *T. Ottavia-no* za pomoc w odpowiednim zrozumieniu niejednokrotnie zawitych włoskich wyrażen.

W celu wyjaśnienia zagadnienia źródeł prawa włoskiego zostaną przedstawione najważniejsze aspekty tej problematyki, tak aby Czytelnik nie miał trudności w zrozumieniu dalszej części publikacji. Zaznaczyć należy, że nazewnictwo poszczególnych źródeł przyjęte przez autorów i ich przekład na język polski jest tylko propozycją tłumaczenia. W dalszej części opracowania autorzy posługują się nazewnictwem włoskim, tj. np. dekret legislacyjny (*decreto legislativo*), a nie „delegowana” ustawa i tylko w przypadkach niebudzących wątpliwości, kiedy można jednoznacznie przetłumaczyć nazwę danego aktu posługują się np. nazwą „ustawa”, która jest odpowiednikiem włoskiej *la legge*. Fakt, że nie podjęto się wskazania jedyne poprawnego tłumaczenia wynika z tego, że w polskim systemie prawnym nie ma niektórych odpowiedników aktów włoskich i taki zabieg skutkowałby niepowodzeniem. Wątpliwości powstają również po analizie tłumaczeń przysięgłych, gdzie różni tłumacze przyjmują różne nazwy poszczególnych aktów. Nie rozwiewają ich także dyskusje z tłumaczami, jak również z prawnikami znającymi język włoski.

W pierwszej kolejności zaznaczyć należy, że system prawny we Włoszech reguluje Konstytucja Republiki Włoskiej, która została ogłoszona w 1948 r. Konstytucji tej nie można zmienić zwykłą ustawą. Procedura zmiany Konstytucji uregulowana jest w jej art. 138 i można jej dokonać za pomocą ustaw o rewizji konstytucji i innych ustaw konstytucyjnych. Jest to procedura bardzo szczegółowa i złożona. Należy wskazać, że niektóre przepisy Konstytucji nie mogą ulec zmianie, jak np. te dotyczące ustroju państwa.

Poza Konstytucją źródłami prawa pierwotnego są ustawy zwykłe (*la legge*). Ustawę zwykłą można uchylić lub zmienić tylko inną ustawą, natomiast ustawa zwykła może zmieniać lub uchylać różne przepisy w systemie prawnym, z wyjątkiem przepisów rangi konstytucyjnej, które mogą być zmieniane lub uchylane wyłącznie w drodze ustaw konstytucyjnych³.

Do źródeł prawa pierwotnego zalicza się również „delegowane” ustawy (*il decreto legislativo*), uchwalane przez rząd po uprzednim otrzymaniu delegacji parlamentu.

Z kolei dekrety z mocą ustawy (*il decreto legge*), uchwalane są przez rząd w określonych sprawach. Trzeba je w tym samym dniu przedłożyć parlamentowi w celu przekształcenia w ustawę. Jeżeli w ciągu 60 dni od daty ogłoszenia dekret nie ulegnie przekształceniu, to traci on ważność z mocą wsteczną⁴.

³ Zob.: http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_ita_pl.htm (stan na 1.12.2012 r.).

⁴ *Ibidem*.

Również regiony mają władzę ustawodawczą w materii, która nie została zarezerwowana dla państwa. Do źródeł prawa pierwotnego zalicza się statuty regionów uchwalone na podstawie ustaw Republiki Włoskiej oraz ustaw przyjętych przez rady regionów (ustawy regionalne) oraz rady prowincji Trento i Bolzano (ustawy prowincjalne). Statuty i ustawy regionalne (oraz prowincjonalne) mają ograniczony zakres przedmiotowy i terytorialny.

Głównym narzędziem włoskiego prawa, w szczególności prywatnego, są Kodeksy (*il codice*). Są one szczególnie ważne z uwagi na spójną zawartość i poprawność legislacyjną.

Źródłami prawa wtórnego są wszystkie rozporządzenia (*il regolamento*) mające moc ustawy. Normy przez nie wprowadzone mogą same być zmienione jedynie przez inne normy mające moc ustawy. Istnieją też źródła wtórne niemające mocy ustawy, tj. rozporządzenia wykonawcze szczegółowo wykonujące konkretne zasady ustawowe i inne akty administracyjne o charakterze normatywnym uchwalone przez państwowe organy administracyjne lub organy publiczne niższego rzędu (na szczeblu gminnym lub prowincjalnym), które to akty nie mogą uchylać aktów mających moc ustawy⁵.

„Zwyczaj uznawany przez porządek prawny można podzielić na zwyczaj *secundum legem* lub zwyczaj *praeter legem*, w zależności od funkcji jaką spełnia. Zwyczaj *secundum legem* uzupełnia treść źródła prawa pisanego, która jest częściowo niedookreślona. Stąd też zwyczaj taki zostaje inkorporowany do prawa, a wtedy nabywa moc wiążącą równą mocy wiążącej źródła pisanego. Z kolei zwyczaj *praeter legem* wypełnia lukę w prawie pisanim i funkcjonuje niezależnie od istnienia szczegółowych odniesień legislacyjnych”⁶. Zatem zwyczaj stanowi równoległe źródło prawa, co do którego można stwierdzić, że jest równoważne z ustawą. Wytworzonych w ten sposób zasad nie można zmieniać przy pomocy innych wtórnych źródeł niebędących aktami normatywnymi z mocą ustawy⁷.

Włoski Kodeks środowiskowy został uchwalony – na wniosek: Ministra Środowiska i Ochrony Terytorium w porozumieniu z Ministrami ds. Europejskich, Administracji Publicznej, Spraw Regionalnych i Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Obrony, Gospodarki i Finansów, Działalności Produkcyjnych, Zdrowia, Infrastruktury i Transportu, Polityki Rolnej i Leśnictwa;
– i z uwzględnieniem:

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

- 1) art. 76⁸, 87⁹ i 117¹⁰ Konstytucji Republiki Włoskiej¹¹;
- 2) ustawy z 15.12.2004 r. Nr 308 delegującej rząd do reorganizacji, koordynacji i integracji materii w zakresie ochrony środowiska i środków, które mają bezpośrednie zastosowanie w tym zakresie;
- 3) art. 14 ustawy z 23.8.1988 r. Nr 400 dotyczącej kompetencji rządu i prezesa Rady Ministrów;
- 4) dekretu legislacyjnego z 31.3.1998 r. Nr 112 dotyczącego przeniesienia funkcji i zadań administracyjnych państwa na regiony i władze lokalne w związku z realizacją rozdziału I ustawy z 15.3.1997 r. Nr 59;
- 5) dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27.6.2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko¹² i dyrektywy 85/337/EWG Rady z 27.6.1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne¹³ zmodyfikowanej dyrektywą 97/11/WE Rady z 3.3.1997 r.¹⁴, dyrektywą 2003/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 26.5.2003 r. przewidującą udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniającą w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywę Rady 85/337/EWG i 96/61/WE¹⁵

⁸ Artykuł ten dotyczy wykonywania funkcji ustawodawczej. Otóż może ona zostać przekazana rządowi tylko pod warunkiem określenia zasad i kierunkowych wytycznych i tylko na czas określony i dla ściśle określonych spraw.

⁹ Artykuł ten dotyczy kompetencji Prezydenta Republiki. Wskazuje m.in., że Prezydent promulguje ustawy i wydaje dekrety z mocą ustawy oraz rozporządzenia.

¹⁰ Artykuł dotyczy kompetencji władzy ustawodawczej. Władza ustawodawcza jest sprawowana przez państwo i regiony z jednoczesnym poszanowaniem postanowień Konstytucji oraz z zachowaniem uwarunkowań wynikających z prawa unijnego oraz spraw wynikających z zobowiązań międzynarodowych. Państwo dysponuje prawem do stanowienia wyłącznego w zakresie m.in. ochrony środowiska, ekosystemu i dóbr kulturalnych. Szerzej na temat ochrony środowiska w związku z ochroną dóbr kultury, jak również ochrony krajobrazu, zob. *C. Volpe*, *Il regime dei vincoli in materia culturale e ambientale*, Milano 1988; *C. Vitale*, *La disciplina dei contratti pubblici relativi ai beni culturali nel nuovo Codice degli appalti*, Aedon 2006, Nr 2; *M. Tersello*, *Il codice dei beni culturali e del paesaggio*, www.giustizia-amministrativa.it; *G. Pasini*, *La tutela delle bellezze naturali*, Napoli 1971; *E. Bassanelli*, *Per una tutela legislativa dell'ambiente naturale e delle risorse della natura*, Akty Kongresu w Rzymie, 13–14.4.1964 r. nt. *La protezione della natura e del paesaggio*.

¹¹ Konstytucja została uchwalona 22.12.1947 r.; 27.12.1947 r. została ogłoszona w *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana* – G.U. Nr 298. Konstytucja weszła w życie 1.1.1948 r. Na temat zasad ochrony środowiska w Konstytucji zob. *M. Cecchetti*, *Principi costituzionali per la tutela dell'ambiente*, Milano 2000.

¹² Dz.Urz. L Nr 197 z 21.7.2001 r., s. 30–37.

¹³ Dz.Urz. L Nr 175 z 5.7.1985 r., s. 40–48.

¹⁴ Dz.Urz. L Nr 73 z 14.3.1997 r., s. 5–15.

¹⁵ Dz.Urz. L Nr 156 z 25.6.2003 r., s. 17–25.

- w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne i ocen oddziaływania na środowisko (VIA), w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (VAS) i w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń (IPPC);
- 6) dyrektywy 96/61/WE z 24.9.1996 r. dotyczącej zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli¹⁶;
 - 7) dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej¹⁷;
 - 8) dyrektywy 91/156/EWG Rady z 18.3.1991 r. zmieniającej dyrektywę 75/442/EWG w sprawie odpadów¹⁸;
 - 9) dyrektywy 91/689/EWG Rady z 12.12.1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych¹⁹;
 - 10) dyrektywy 94/62/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 20.12.1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych²⁰;
 - 11) dyrektywy 84/360/EWG Rady z 28.6.1984 r. w sprawie zwalczania zanieczyszczeń powietrza z zakładów przemysłowych²¹;
 - 12) dyrektywy 94/63/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 20.12.1994 r. w sprawie kontroli emisji lotnych związków organicznych (COV) wynikających ze składowania paliwa i jego dystrybucji z terminali do stacji paliw²²;
 - 13) dyrektywy 1999/13/WE Rady z 11.3.1999 r. w sprawie ograniczenia emisji lotnych związków organicznych spowodowanej użyciem organicznych rozpuszczalników podczas niektórych czynności i w niektórych urządzeniach²³;
 - 14) dyrektywy Rady 1999/32/WE z 26.4.1999 r. odnoszącej się do redukcji zawartości siarki w niektórych paliwach ciekłych oraz zmieniającej dyrektywę 93/12/EWG²⁴;
 - 15) dyrektywy 2001/80/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2001 r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania²⁵;

¹⁶ Dz.Urz. L Nr 257 z 10.10.1996 r., s. 26–40.

¹⁷ Dz.Urz. L Nr 327 z 22.12.2000 r., s. 1–73.

¹⁸ Dz.Urz. L Nr 78 z 26.3.1991 r., s. 32–37.

¹⁹ Dz.Urz. L Nr 377 z 31.12.1991 r., s. 20–27.

²⁰ Dz.Urz. L Nr 365 z 31.12.1994 r., s. 10–23.

²¹ Dz.Urz. L Nr 188 z 16.7.1984 r., s. 20–25.

²² Dz.Urz. L Nr 365 z 31.12.1994 r., s. 24–33.

²³ Dz.Urz. L Nr 85 z 29.3.1999 r., s. 1–22.

²⁴ Dz.Urz. L Nr 121 z 11.5.1999 r., s. 13–18.

²⁵ Dz.Urz. L Nr 309 z 27.11.2001 r., s. 1–21.

- 16) dyrektywy 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 21.4.2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu²⁶;
- 17) uchwały Rady Ministrów przyjętej na posiedzeniu 1.11.2005 r.;
- 18) opinii Rady Ministrów na temat art. 8 dekretu legislacyjnego z 28.8.1998 r. Nr 281 oraz wydanej w tej kwestii opinii kompetentnych komisji Izby Deputowanych i Senatu;
- 19) uchwały wstępnej Rady Ministrów przyjętej na posiedzeniu 19.1.2006 r. oraz wydanej w tej kwestii opinii kompetentnych komisji Izby Deputowanych i Senatu;
- 20) uchwały Rady Ministrów przyjętej na posiedzeniach 10.2.2006 r. i 29.3.2006 r.

²⁶ Dz.Urz. L Nr 143 z 30.4.2004 r., s. 56–75.